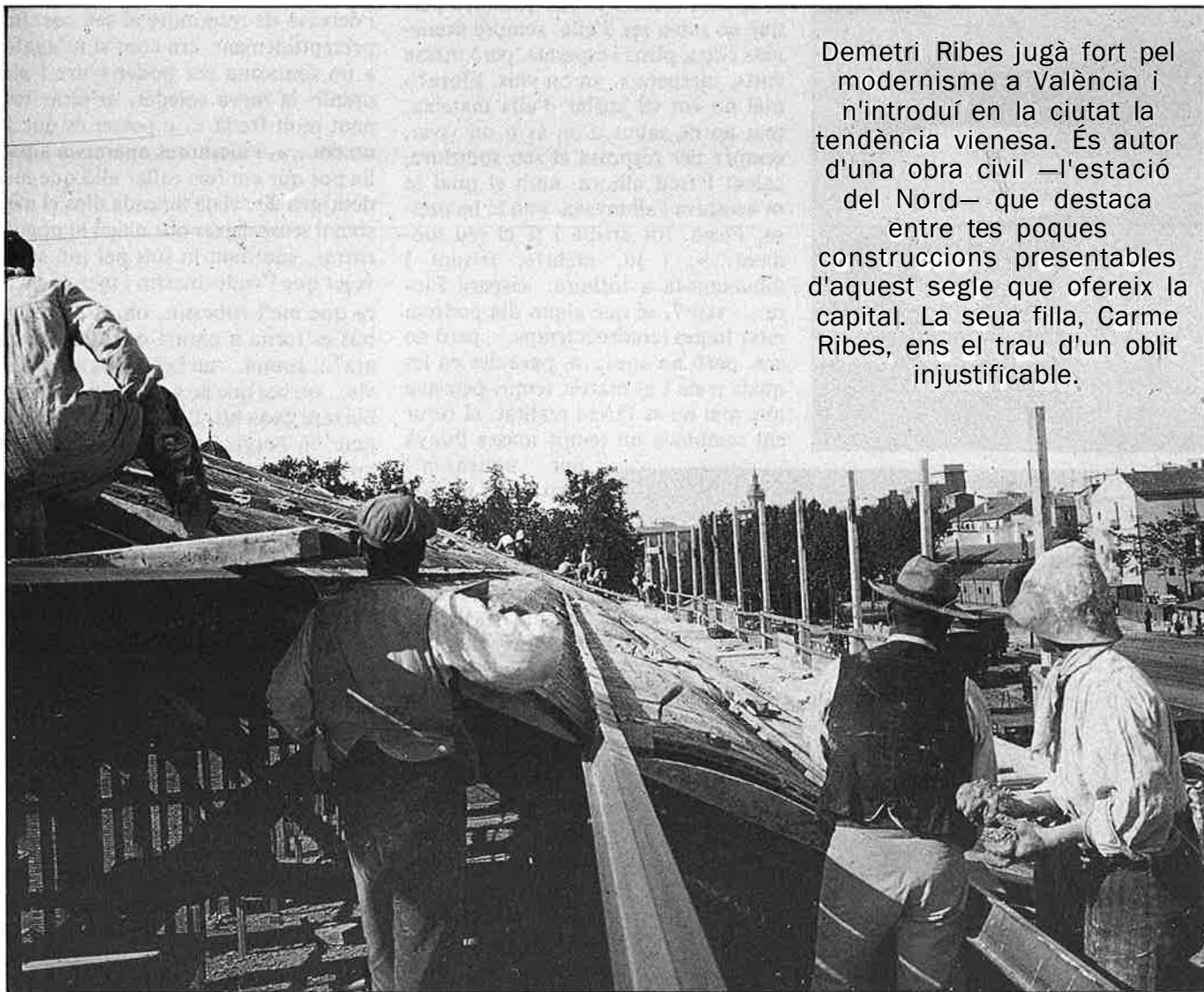

Demetri Ribes, l'esperit del seu temps

Demetri Ribes jugà fort pel modernisme a València i n'introduí en la ciutat la tendència vienesa. És autor d'una obra civil —l'estació del Nord— que destaca entre tes poques construccions presentables d'aquest segle que ofereix la capital. La seua filla, Carme Ribes, ens el trau d'un oblit injustificable.

Ferranda Martí

Demetri Ribes i Marco (València, 1875-1921) és una figura cabdal dins el moviment arquitectònic de renovació de principis del nostre segle. L'Estació del Nord, la seua obra més coneguda i un dels més bells exemples del modernisme valencià, n'és una mostra, però no l'única. La biografia de Ribes és impressionant, en dinou anys d'activitat professional realitzà més de vint edificis. Arquitecte-

constructor, dissenyador... fou l'introduïdor a València del modernisme d'influència vienesa, i de l'estil racionalista europeu, desconegut aleshores. Tota la seua intensa i variada activitat professional estigué impregnada d'un gran esperit innovador. L'oblit de la seua obra no és més que una altra mostra de la desmemorització que pateix la ciutat.

A aquest home tan extraordinari la seua filla, Carme Ribes, li professa una secreta admiració, en guarda grats records i sobretot l'herència d'unes pas-

sions: el gust per l'art i la música, de les quals se sent orgullosa. Amable i hospitalària, ens ha ajudat a fer la semblança de Demetri.

«Segur que tu saps més coses del meu pare. Fa temps vingué una xica a casa perquè estava fent un treball sobre Demetri Ribes i volia parlar amb mi. ;En portava fins les qualificacions del batxillerat! Jo, clar, li deia: óQuè vols que et conte si ho deus saber tot!

—Parlem-ne, però. iCom el recorda?

—Era un home molt treballador, tenia un despatx a casa i un altre a l'Estació, on passava moltes hores. Li agradava molt anar a la finca que teníem a la Manxa, entre la Jineta i la Roda, hi caçava i és on es curà la pulmonia que agafà a Madrid, mentre feia un cementeri. A l'estiu, passàvem un temps a la finca i l'altre al xalet de les Arenes que ell havia construït. Quan era jove sé que se n'anà a Barcelona a estudiar Ciències Físico-Matemàtiques i una vegada allí començà la carrera d'Arquitectura. De Barcelona se n'anà a Madrid, on es doctorà en amb dues carreres, però, ja abans d'acabar la d'Arquitectura, estava treballant per a la Compañia de Caminos de Hierro del Norte, i fundà una acadèmia amb un tal Martí, que estava al carrer del Carme.

—i Quines aficions tenia?

—Era un gran enamorat de la música, pertanyia a la Filharmònica i, sobretot, li agradava Wagner, les seues òperes, era una bogeria. Tota la família anàvem sovint a Alemanya, a Bayreuth, per assistir als concerts. En aquests viatges aprofitava per conèixer les novetats que sorgien en l'arquitect-

tura. Després, ja mort ell, jo vaig tornar a Bayreuth perquè m'agrada molt la música. També li agradava la poesia i, en general totes les arts, posseïa una gran biblioteca que en la guerra es va desfer. Jo conserve alguns dels seus llibres, i els de disseny m'han aprofitat molt per a la meua faena.

Una altra de les seues grans aficions era la fotografia, ell mateix es preparava les mescles i es feia els líquids per a poder revelar. Fins i tot revelava fotografies en color que, en aquella època, era una novetat. S'havia muntat un laboratori a casa i després del treball, es tancava allí i hi passava moltes hores. A mi, que era xicoteta, em feia por aquella cambra tan obscura. Quan se n'anava de viatge amb ma mare tirava moltes fotos, jo crec que tenim un retrat de tots els arcs, de totes les columnes i capitells d'Espanya. El meu avi deia a ma mare: «Deus haver estat més retratada que el rei». Conserve més d'un miler de plaques i un estereoscopi molt antic per a veure-les.

—A vostè, malgrat ser tan jove quan ell va morir, icom li ha influït la figura del seu pare?

—Ell, des que jo era menuda, volgué contagiar-me el seu gust per l'art

i la música. Em feia llegir poemes que li agradaven i aprendre'ls. M'obligà a estudiar la carrera de piano, que, a mi, en principi, no m'agrada massa, encara que després la música ha estat una de les meues aficions. I he escrit algunes novel·les que, clar, no he publicat, però, el que més m'entusiasma és el dibuix i la pintura, i crec que, en això, em sembla molt a ell.

—li no va estudiar?

—Dona, en aquella època era impensable, una senyoreta com jo havia de saber idiomes, tocar el piano i tenir el batxiller ;i prou! Encara que jo he fet més que moltes de la meua edat. Quan em vaig casar, el meu home, que era enginyer, necessitava algú que dirigirà la comptabilitat de la seua oficina de contractacions i vaig posar-m'hi. I jo, que tenia inquietuds musicals i artístiques, vaig fer de comptable vint anys. Ara sí que faig el que m'agrada, perquè, des de fa uns anys, treballo a l'estudi de ceràmica de la meua filla. No tinc cap obligació i, ja veus, als meus anys (*en té vuitanta-un*), però, és que m'encanta, m'ho passe bomba. Treballem la ceràmica a mà i fonamentalment imitem la del segle XVIII. Jo m'encarregue de buscar-ne els models

A l'esquerra, construcció del sostre de l'andana de l'estació. Dalt, imatge actual.

i de fer tots els dibuixos, i com que tinc bona mà...

—*El seu pare, quin tipus d'ambient sovintejava? i Quins eren els seus amics?*

—Fonamentalment, eren arquitectes. Goerlich i Paco Mora n'eren íntims, però, també, hi havia d'altres que sovint venien a casa o al xalet de les Arenes per veure les innovacions que havia introduït en la casa. Ell no acudia al casino o a les tertúlies, no tenia temps; això sí, però, estava molt vinculat a l'Associació d'Arquitectes de València, de la qual fou president. Joaquim Coloma també n'era molt amic, treballava d'enginyer a l'Estació del Nord i formà amb el meu pare una constructora, la Compañía Espanola de Construcciones. La crearen arran dels contactes amb Víctor Gosálvez, l'arquitecte que havia de construir els docks comercials del Port. Coloma i el meu pare es van fer càrrec de les obres de formigó armat i, així, començaren la societat. El meu pare coneixia les noves tècniques de construcció, com l'ús del formigó, del qual fou l'introduïdor a València, perquè, com ja t'he dit, anava sovint a Alemanya.

—*Si vol, fem un repàs dels edificis que ell féu a la ciutat i els que més li agraden a vostè.*

—Sobretot, l'edifici del carrer de Pérez Pujol, el de l'Equitativa, que està a prop de la lleteria Llíria i, lògicament, l'Estació. Precisament, quan li encarregaren les obres d'aquest edifici, ens vinguérem a viure a València. En les obres de l'Estació no sols s'encarregà de les qüestions arquitectòniques; en dibuixà i dissenyà, també,

Carme Ribes. A la dreta, en braços del seu pare.

quasi tots els elements decoratius: reixes de ferro, baranes, sòcols...

—*Tinc entès que fins el petit cartell anunciador.*

—Sí, sí, fins el més mínim detall. Després, n'encarregà a diverses cases valencianes l'execució. Per exemple, Ros de Burjassot va fer-ne quasi tota la ceràmica. Mongrell li féu dos dibuixos de dues valencianes que estan a l'entrada i que feren el mosaic a Parí. I sobre fusta realitzà un treball molt original; precisament, fa poc La

Vanguardia publicà un reportatge sobre la decoració en fusta de l'Estació. Ideà uns petits plafons de ceràmica incrustats en els sòcols de fusta, on posà «Bon viatge» en diversos idiomes, i escrigué al Japó perquè li digueren com s'escrivia en japonès. Li enviaren una carta molt amable i, en un paper a banda, les dues paraules. Clar que tot era girar el paper, perquè no sabia on estava el dret i el revés, i hagué d'escriure de nou. El treball de ferro crec que també és molt important; mira, si no, els fanals i la reixa de ferro que ara han copiat, modestament, enfront, a l'Institut. Nosaltres encarregàrem, després de la mort del meu pare, una reixa per al xalet de les Arenes amb el mateix disseny que la de l'Estació, com a record, perquè ell possiblement així ho hauria fet.

—*li els magatzems d'Ernesto Ferrer?*

—Fou una construcció molt innovadora. A part que emprà el formigó, que cap altre no ho havia fet fins aleshores, concebé un edifici molt funcional. Les obres crearen expectació en la ciutat perquè muntà una espècie de castellet i unes torbes per a distribuir el formigó. Era una cosa inaudita i la gent feia rotgla en la plaça de Rodrigo Botet per veure-ho.

—*i Sap que està considerat el primer edifici racionalista de València i, possiblement, de tot l'estat?*

—No m'estranya, perquè era una cosa molt nova; però, mira, ja no existeix. Ara hi ha un edifici nou. Un banc. També han enderrocat un altre edifici del meu pare al carrer de Sorní, al número 8.

UNITS PERA MILLORAR LA QUALITAT DEL CONSUM

ALIIIFI E Ü PRIMERA COOPERATIVA VALENCIANA AUTOGESTIONADA PELS MATEIXOS CONSUMIDORS

—Parlant d'enderrocaments, no sé si recorda que l'any 72 hi hagué un intent de traslladar l'Estació cap als afores de la ciutat i substituir l'edifici existent per un bloc d'habitatges.

—Sí, recorde que aparegué a la premsa i que provocà una certa polèmica. Era una barbaritat que, afortunadament, no es dugué a cap. Recorde que ja, quan anaven a començar les obres, se'n discutí el lloc d'ubicació. Alguns deien que havia d'anar a Silla. Mon pare era partidari d'allunyar-la un poc de la ciutat, perquè n'intuïa el creixement.

—i, Com s'explica el fet que algunes de les seues obres s'emmarquen dins una estètica —l'eclecticisme— que per-

sonalment ell havia criticat, com ara la Casa Correus de Castelló, l'Asil de la Marquesa de Sant Joaquim o el projecte de la Fira Mostrari?

—Tin en compte que l'arquitecte de vegades ha de sotmetre's al gust de qui el contracta. A l'Estació del Nord tingué llibertat total i un pressupost molt ampli, però sempre no seria així, i de vegades també treballava en col·laboració i havia de cenyir-se als altres arquitectes. Per exemple, el projecte de la Fira Mostrari el féu amb X. Goerlich i amb Mora, però, el mateix any que els aprovaren el projecte, morí el meu pare. I també féu tota l'estructura metàl·lica del Mercat de Colom, on estava d'arquitecte Mora.

Amb una vitalitat envejosa, de tal

pare tal filla, Donya Carme s'entusiasma contant els dibuixos que ha d'extraure, ara a l'estiu, d'una biblia antiga que els han encomanat en ceràmica i de les figuretes que, entre dibuix i dibuix, crea en l'estudi: «Per descansar, em dóna per fer pardalets de fang que després penge per tot l'estudi». Tornem a recordar el seu pare. «Tenia sols quaranta-cinc anys quan morí. Si hagués viscut més, ;imagina't!».

Polifacètic i veritable home del seu temps, Demetri Ribes treballà per fer de l'arquitectura un art d'acord amb les noves necessitats, obert a tots els camins i lliure. En un article seu proclamava: «Deixeu l'artista lliure, ensenyeu-li la tècnica, però no pretengueu dirigir els seus sentiments».